

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ПРЕГЛЕД И ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Проблеми у процесу учења изазвани негативним трансфером у писаној продукцији српских студената који уче два типолошки сродна језика – случај италијанског као Л2 и шпанског као Л3

Марија Вујовић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Одлуком од 5. јула 2019. године Научно-наставног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за оцену докторске дисертације Марије Вујовић, магистра.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 1. Др Саша Модерц. Ванредни професор. Италијански језик. 20. јуна 2017. Филолошки факултет, Универзитет у Београду. Председник комисије у својству коментора.
 2. Др Данијела Ђоровић. Ванредни професор. 10. мај 2016. Италијански језик. Филозофски факултет, Универзитет у Београду. Члан комисије у својству коментора.
 3. Др Јелена Филиповић. Редовни професор. Шпански језик. 30.12.2010. Филолошки факултет, Универзитет у Београду. Члан комисије.
 4. Др Тијана Кукић. Доцент. Италијански језик. 14. март 2019. Филолошко-уметнички факултет, Универзитет у Крагујевцу. Члан комисије.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Марија, Никола, Вујовић
2. Датум рођења, општина, република:
27.03.1977. Чачак, Србија
3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:
„Микеланђелова поезија – сличности и разлике са Петрарком“. 15.10.2008, Филолошки факултет, Београд
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Наука о књижевности

Биографија аутора

Марија Н. Вујовић рођена је 1977. године у Чачку. Основну школу и VI београдску гимназију (смер: друштвено-језички) завршила је у Београду. Дипломирала је италијански језик и књижевност на катедри за Италијанистику Филолошког факултета у Београду 2000. године и стекла звање професора италијанског језика и књижевности. Током основних студија редовно је похађала курсеве италијанског језика и културе. Боравила је у Италији 1999. године као стипендиста Филолошког факултета и Италијанског културног центра. Године 2007. завршила је школу за судске тумаче и научне преводиоце у Удружењу научних и стручних преводилаца Србије и стекла звање преводилац/тумач за италијански језик. На Филолошком факултету у Београду завршила је мастер студије и одбранила рад на тему „Микеланђелова поезија – сличности и разлике са Петрарком“ 2008. године. На Институту Сервантес у Београду положила је испите DELE (ниво B1) 2014. и DELE (ниво B2) 2015. године. На

Филолошком факултету у Београду уписала је докторске академске студије 2015. године (модул: језик).

Године 2001. основала је школу страних језика „Логос“ у Београду, где ради као професор италијанског језика. Од 2001. године ради и као преводилац (превод на српски књиге *Malati di droga* Бруна Силвестринија). Од 2005. године представница је Италијанске академије за језик (*Accademia italiana di lingua*) из Фиренце за Србију и Црну Гору и акредитовани је испитивач на испитима које организује ова академија. Редовно похађа курсеве и семинаре за усавршавање професора италијанског језика у земљи и иностранству.

Главна област њеног академског интересовања јесу вишејезичност и међујезички утицај.

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Проблеми у процесу учења изазвани негативним трансфером у писаној продукцији српских студената који уче два типолошки сродна језика – случај италијанског као Л2 и шпанског као Л3.

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација Марије Вујовић садржи 525 штампаних страница и подељена је на следећа поглавља: 1. Увод (стр. 1–13); 2. Теоријски оквир истраживања (стр. 14-227); 3. Истраживање (стр. 228-451); 4. Закључак (стр. 452-463); Литература (стр. 464 - 498); 5. Прилози (стр. 499-520). Литература садржи 432 библиографске јединице. Дисертација у истраживачком делу садржи 16 графикана и 65 табела који приказују најчешће грешке изазване негативним трансфером у писаној продукцији србофоних студената коју уче два типолошки сродна језика (италијански и шпански). У уводном делу тезе присутне су 2 табеле којима се приказују закључци у другим студијама које су релевантне за ову тему.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **Уводу** ауторка представља предмет и циљеве дисертације и износи полазне хипотезе и методолошки приступ, представља корпус и учеснике у емпиријском истраживању и структуру саме дисертације. У овом делу рада налазе се и списак скраћеница, списак графикана и списак табела.

Сама дисертација подељена је на два дела: теоријски и емпиријски.

У **првом делу рада**, теоријском, који следи **Уводу**, ауторка излаже теоријски оквир истраживања и даје преглед основних појмова који се тичу трансфера и учења трећег језика важних за разумевање проблема који настају услед међујезичког утицаја. Први део рада подељен је на пет поглавља.

Прво поглавље посвећено је теорији учења језика и садржи осам потпоглавља: прво потпоглавље бави се дефинисањем матерњег, другог/страног језика и трећег језика. Друго представља теоријска становишта о монолингвизму, билингвизму, трилингвизму, мултилингвизму и плурилингвизму. Треће потпоглавље бави се теоријом учења другог језика и разматра најрелевантније теорије у тој области. Четврто потпоглавље садржи преглед општих појмова везаних за теорију учења трећег језика. Пето анализира улогу матерњег језика у процесу учења другог језика. Шесто потпоглавље приказује улогу матерњег и другог језика у процесу учења трећег језика. У седмом потпоглављу пореде се процеси учења другог и трећег језика. Последње, осмо потпоглавље првог поглавља разматра теоријске моделе и типове тројезичности.

У **другом поглављу** детаљно се разматра појам контрастивне анализе: ово поглавље подељено је на дванаест потпоглавља. После увода (који је уједно и прво потпоглавље), следи друго потпоглавље, које говори о контрастивној анализи; треће је посвећено интерференцији; у четвртом излажу се основна становишта везана за бихевиоризам и структурализам. Пето потпоглавље представља две основне хипотезе контрастивне анализе; шесто говори о хипотези диференцијала означености; седмо потпоглавље обрађује схватање грешке у контрастивној анализи; осмо обрађује преводну методу и аудиолингвалну методу; девето потпоглавље

износи педагошке импликације и циљеве контрастивне анализе; десето садржи критику поменуте методе; једанаесто потпоглавље представља актуелно стање истраживања у овој области; дванаесто потпоглавље представља закључак.

Треће поглавље посвећено је теоријској основи на којој се заснива анализа грешака. Оно садржи девет потпоглавља. Прво потпоглавље је увод; следи му потпоглавље посвећено напоменама о методи анализе грешака. У трећем поглављу кандидаткиња приказује постојеће дефиниције поменуте методе. Четврто потпоглавље садржи преглед различитих класификација грешака у анализи грешака; пето је посвећено питању исправљања грешака. Шесто потпоглавље говори о идиосинкратичном дијалекту; у седмом се излажу педагошке импликације методе. Следе критика анализе грешака (осмо потпоглавље) и закључак (девето потпоглавље).

У **Четвртом поглављу** кандидаткиња се фокусира на међујезик. Ово поглавље подељено на девет потпоглавља. После увода (прво потпоглавље) следи друго потпоглавље, у коме се представљају уводна разматрања; у трећем се дефинише термин „међујезик“. У четвртом потпоглављу приказују се основне карактеристике међујезика; пето говори о пет централних процеса који се везују за феномен међујезика; шесто и седмо потпоглавље посвећени су стратегијама учења и комуникације. Осмо потпоглавље доноси критику међујезика, након чега следи закључак (девето потпоглавље).

Пето поглавље посвећено је трансферу. Подељено је на шест потпоглавља. Прво се бави развојем теоријског појма трансфера кроз историју; друго дефинише појам трансфера, треће говори о врстама трансфера и дели се на шест целина (позитивни и негативни трансфер, трансфер позајмљивања и супстратумски трансфер, фонетски трансфер, лексичко-семантички трансфер, морфолошко-синтаксички трансфер, прагматички трансфер). Четврто потпоглавље бави се факторима који утичу на трансфер и дели се у две целине: лингвистички фактори, подељени на осам делова (језичка типологија, психотипологија, ефекат страног језика, ниво знања језика, скорашњост коришћења, изложеност циљном језику, редослед учења језика,

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Вујовић, М. (2018). Негативни трансфер у писаној продукцији српских говорника који као Л2 уче италијански а Л3 шпански језик. *Лунар*, 64, 161-179.

Вујовић, М. (2018). О контрастивној анализи. *Лунар*, 65, 133-151.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У дисертацији Марије Вујовић, поред теоријског оквира истраживања, испитују се главни лингвистички фактори који условљавају међујезички утицај: фактори типолошке сличности (language distance), психотипологије (perceived typological similarity) и фактор нивоа знања језика (proficiency), с циљем да се идентификују најчешће грешке србофоних студената филологије који шпански језик уче после италијанског. У раду су приказане грешке настале на пољу ортографије, лексике и морфосинтаксе услед трансфера са првог нематерњег језика на продукцију у другом нематерњем језику, у намери да се утврди које механизме и стратегије студенти примењују у процесу учења трећег језика и у којим се језичким елементима може очекивати да дође до трансфера. Осим резултата заснованих на емпиријском истраживању које је спроведено на корпусу писаних радова студената филологије, представљени су и резултати добијени захваљујући спроведеном квалитативном истраживању. Постигнути резултати могу да помогну у одређивању подручја потешкоћа у учењу трећег језика и да укажу на мере које треба предузети да би се србофоним говорницима који уче два типолошки блиска језика олакшало усвајање другог нематерњег језика, што представља значајан допринос ефикасности како наставе трећег језика, тако и његовом усвајању.

Резултати истраживања доказују полазне хипотезе: негативни трансфер је јачи код типолошки сродних језика него код оних који то нису, а међујезичке сличности проузрокују највећи број грешака и фаворизују негативни трансфер из Л2 у Л3. Поред тога, утврђено је да негативни међујезички утицај опада и да се број грешака смањује што је виши ниво знања како Л3, тако и Л2, иако поједине грешке остају фосилизоване. У раду је доказано и да су сви језички подсистеми (правопис, лексика, морфосинтакса) подложни негативном трансферу.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација кандидаткиње Марије Вујовић је обиман рад састављен из два дела: у првом је приказан теоријски оквир истраживања; опсежно и на једном месту дат је преглед различитих области истраживања примењене лингвистике (контрастивна анализа, анализа грешака и теорија о међујезику) и приказани су њихови међусобни утицаји. Постојећа истраживања из ове области нису се бавила целовито и свеобухватно овим проблемом; кроз теоријски оквир истраживања кандидаткиња је испитала лингвистичке и нелингвистичке факторе који утичу на појаву трансфера код вишејезичних говорника. Приложена грађа је тако систематизирана да може да послужи као полазна литература за даља истраживања у областима вишејезичности и психолингвистике. У том смислу, докторска дисертација кандидаткиње Марије Вујовић представља значајан допринос проучавању утицаја тро- и вишејезичности на процес учења страних језика.

Други део рада, у коме су представљени резултати емпиријског истраживања спроведеног на репрезентативном корпусу, бави се србофоним говорницима који уче два типолошки сродна романска језика – италијански и шпански и спада међу прве научне радове такве врсте на српском језичком простору. Истраживање је спроведено темељно, у складу са захтеваним методолошким приступом. Резултати истраживања који се тичу најчешћих грешака које се појављују на различитим нивоима учења Л2 и Л3 су јасни, детаљни и свеобухватни, закључци до којих је кандидаткиња дошла су добро изведени и систематични, па стога могу имати и практичну примену, односно могу послужити за састављање дидактичког материјала намењеног вишејезичним говорницима који уче исте језике као и информанти овог истраживања. Релевантни закључак је да резултати овог истраживања могу да олакшају

вишејезичним говорницима процес учења новог језика и да у значајној мери умање број грешака у продукцији на ЛЗ.

IX ПРЕДЛОГ

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да извештај прихвати и упути га Већу друштвено-хуманистичих наука Универзитета у Београду на сагласност и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред истом комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Саша Модерц, коментор
2. Проф. др Данијела Ђоровић, коментор
3. Проф. др Јелена Филиповић, члан комисије
4. Др Тијана Кукић, члан комисије